

N:o 59.

Ank. till Riksd. Kansli den 10 Maj 1880, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående försäljning af kronans andel i den till härads-skrifvarebostället Alby N:o 1 och frälsehemmanet Alby N:o 2 gemensamt hörande qvarnlägenhet.

(I. A.)

Enligt hvad af förestående till Riksdagen den 23 sistlidne Januari aflåtna och till Stats-Utskottets förberedande behandling öfverlemnade nådiga proposition (N:o 16) inhemtas, vore med det sedan midfastan 1865 till statsverket indragna och för dess räkning på 20 år utarrenderade häradsskrifvarebostället $\frac{2}{3}$ mantal Alby N:o 1 i Söderby Carls socken af Stockholms län förenad eganderätt till hälften af en mjölqvarn med vattenfall, hvari andra hälften tillhörde det under fideikommisssegendomen Wernberg lydande frälsehemmanet Alby. Ifrågavarande qvarn, anlagd å norra sidan af det från sjön Erken ledande vattendrag, hade före häradsskrifvareboställets indragning till statsverket, enligt särskilda aftal med boställshafvaren och innehafvaren af Wernbergs fideikommiss, arrenderats af Riksdagsmannen Gustaf Larsson i Stensta, hvilken, med upplåtarnes begifvande, nedrifvit qvarnhuset och flyttat det till qvarnen hörande stenpar till en högre upp i vattendraget å det honom tillhörande hemmanet Rönshol belägen qvarn. För vinnande af bättre aflopp från sistnämnda qvarn hade, jemväl efter öfverenskommelse med boställets och fideikommissets innehafvare, den mellan Rönshols och Alby qvarnställen i många bugter framflytande strömfåran blifvit igenlagd och nytt aflopp upptaget öfver Alby utjord, i sammanhang hvarmed ego-

utbyte och rågångsreglering egt rum mellan hemmanet Rönsbol och Alby by, hvilken förrättning år 1855 afslutats. På yrkande af häradsskrifvareboställets förste arrendator, häradsskrifvaren P. Lundberg, hade väl Lyhundra häradsrätt genom utslag den 18 December 1866 förelagt Gustaf Larsson att sist före den 1 December 1867 hafva vid Alby gamla qvarnplats i laggildt skick och till förut varande storlek uppfört ny qvarnbyggnad med dam och erforderlig inredning, äfvensom att hafva dit inflyttat det qvarnen tillhörande stenpar, vid äfventyr att arbetet eljest finge på Gustaf Larssons bekostnad af Lundberg mot lega verkställas; men detta arbete hade dock icke kommit till utförande vare sig under den tid till den 14 Mars 1868 bostället innehafts af Lundberg eller under hans närmaste efterträdares arrendetid, lika litet som verkställighet deraf följt, sedan Gustaf Larsson år 1874 fått arrenderätten till bostället på sig öfverlåten, ehuru vid den af och tillträdessyn, som då egt rum, synerätten ålagt Gustaf Larsson att före utgången af år 1875 hafva fullgjort Häradsrättens omförmälda utslag, vid äfventyr att detsamma eljest blefve på hans bekostnad genom kronans försorg verkställt. I September 1874 hade Gustaf Larsson hos Kongl. Maj:t begärt att få köpa kronans andel i qvarnen för 1,800 kronor; men, sedan fideikommissets då varande innehafvare, hörd öfver ansökningen, erinrat, att genom försäljning af kronans hälft i qvarnen fideikommissets egare skulle lida intrång i dispositionen öfver sin andel deruti, och Kammarkollegium, under anförande att den del af arrendet för bostället, som belöpte å qvarnen, utgjorde fem procent ränta å ett kapital af 2,551 kronor 20 öre, vid hvilket förhållande köpeanbudet vore oantagligt, samt att lämpligt syntes det qvarnen för krono- och frälsehemmanens räkning i ett sammanhang försålles, hvilket dock borde ske å öppen auktion och närmare arrendetidens slut, afstyrkt ansökningen, hade densamma genom resolution den 11 Februari 1876 blifvit af Kongl. Maj:t afslagen. Efter Gustaf Larssons sedermera inträffade död hade hans sterbhusdelegare, hvilka i Juni 1877 af kronofogden i orten erhållit föreläggande att, som dåmera genom undersökning på stället af dertill förordnad landtmätare ovissheten om platsen för den gamla qvarnen blifvit undanröjd, inom utgången af Juli månad sistnämnda år fullgöra Häradsrättens utslag om qvarnens återställande, förnyat ansökningen att få köpa kronans andel i qvarnen, för hvilken nu erbjudits en köpeskilling af 4,000 kronor; och hade sterbhusdelegarne, bland hvilka en, landtbrukaren A. B. Selin, fått arrenderätten till häradsskrifvarebostället med tillhörande del i qvarnen på sig öfverlåten, till stöd för ansökningen anført: att i följd af det år 1855 verkställda egoutbytet den plats, hvarest Alby qvarn varit uppförd, numera tillhörde hemmanet Rönsbol; att för vattnets ledande tillbaka till det gamla qvarnstället blefve nödigt att till en längd af 250 fot upptaga den förra strömfåran, hvaraf rubbning skulle föränlidas i det verkställda egoutbytet

och egor, tillhörande såväl häradsskrifvarebostället som frälsehemmanet Alby, blifva vattendränkta; att till Alby qvarn endast hört hälften af det vattenfall, hvarmed densamma drifvits, hvaremot återstående hälften i vattendraget tillhört Rönsbols hemman för en å dess sida om vattendraget uppförd, numera utrifven qvarn, och att, derest nämnda hemmans egare begagnade sin rätt att å Rönsbols strand uppföra dess gamla qvarn, vattentillgången i strömmen, hvilken genom sjön Erkens sänkning betydligt minskats, skulle blifva otillräcklig för båda qvarnarnas samtidiga drifvande; samt att i öfrigt Alby qvarn, om den återuppfördes, såsom afsedd allenast för ett par stenar, icke skulle kunna uthärda täflan med den nu befintlige qvarnen i Rönsbol och den icke långt nedanför belägna Kallösa qvarn, hvilka hvardera hade fyra par stenar. Med anledning af sökandenas uppgift om den gamla qvarnplatsens belägenhet hade förste landtmätaren i länet upplyst, att det gamla utmålet för qvarnen numera befunne sig dels inom hemmanet Rönsbols område och dels i den för Alby skifteslag gemensamma strömmen, samt att för vattnets ledande till qvarnstället erfordrades upptagande af nytt aflopp, 110 fot öfver Alby och 120 fot öfver Rönsbols mark, hvilken åtgärd likväl skulle föranleda stora kostnader och genom sönderstyckning af Alby egor medföra men för deras brukande. Så väl förste landtmätaren som vederbörande kronofogde och häradsskrifvare, hvilka jemväl blifvit öfver ansökningen hörde, hade ansett den erbjudna köpeskillingen hög och på det sätt tillstyrkt bifall till ansökningen, att kronans del i qvarnen måtte få å offentlig auktion utbjudas med tillträdesrätt den 14 Mars 1885, då nuvarande arrendet utginge, samt, i händelse härvid högre anbud ej skulle erhållas, än det nu af sökandena afgifna å 4,000 kronor, detta senare anbud antagas, varande likväl af bemälde tjenstemän erinradt, att, på det fideikommissinnehafvarens rätt måtte tillbörligen ses till godo, försäljningen borde ega rum först sedan sig visat, om fideikommissinnehafvaren sökte tillstånd till afyttrande af fideikommissets del i qvarnen, och, der sådant tillstånd erhöles, i ett sammanhang för kronans och fideikommissets räkning. Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Stockholms län hade tillstyrkt godkännande af sökandenas anbud såsom enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes åsigt nöjaktigt, men, för den händelse detsamma icke funnes omedelbart kunna antagas, hemställt, att kronans del i qvarnen måtte säljas å auktion med vilkor att köpeskillingen ej finge understiga 4,000 kronor, och jemväl Kammarkollegium hade, ehuru under framhållande att det i visst hänsende syntes lämpligt, att qvarnen blefve i sin helhet och å offentlig auktion till den högstbjudande försäld, likväl, då det nu gjorda anbudet, enligt samtliga vederbörandes yttrande, vore att anse för fullt nöjaktigt och, med fästadt afseende jemväl å hvad i öfrigt förekommit, tillstyrkt samma anbuds antagande, helst fideikommissinnehafvarens lagliga rätt enligt Kollegii förmenande icke kunde anses deri-

genom förnärmad. Slutligen hade äfven fideikommisset Wernbergs nu varande innehafvare genom dess förmyndare lemnats tillfälle att öfver ansökningen sig yttra, hvarvid förmyndaren under erinran om de väsentliga olägenheter, som skulle uppstå för fideikommisset, i händelse kronans andel i qvarnen ensamt för sig såldes, hemstält, att densamma endast gemensamt med fideikommissets del måtte föryttras; och hade ny framställning i enahanda syfte den 19 sistlidne Januari blifvit af förmyndaren gjord, sedan genom Kongl. Maj:ts utslag den 5 December 1879 tillstånd meddelats fideikommissinnehafvaren att, derest i vederbörlig ordning blefve bestämdt, att kronans hälft i qvarnen skulle försälgas, i sammanhang med en sådan försäljning och enligt de bestämmelser, som därför komme att stadgas, föryttra fideikommissets andel i samma qvarn, qvarnställe och vattenfall jemte dermed förenade rättigheter till det pris, hvartill kronans andel blefve försäld.

Då det, med afseende å hvad i ärendet sålunda blifvit upplyst, vore till fördel för kronan, att dess andel i omförmälda qvarnlägenhet blefve till skäligt pris försäld, och då det syntes af billighet påkalladt, att fideikommissets innehafvare bereddes tillfälle att gemensamt med kronan afyttra sin andel i qvarnen, har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen, *dels* att den till härads-skrifvarebostället Alby hörande hälft i Alby qvarn, qvarnställe och vattenfall med åtföljande rätt att genom Gustaf Larssons sterbhusdelegare få qvarnen återuppbyggd och qvarndammen återställd måtte, gemensamt med fideikommissets andel i qvarnen, å offentlig auktion till den högstbjudande försälgas, att tillträdas den 14 Mars 1885 och emot ett pris, icke understigande 4,000 kronor för kronans andel, samt under de vilkor i öfrigt, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt för försäljningen bestämma; *dels ock* att den köpeskilling, som för kronans andel i qvarnen erhöles, måtte få användas på enahanda sätt, som blifvit föreskrifvet angående medel, hvilka inflöte genom försäljning af smärre kronolägenheter enligt Kongl. brefvet den 29 Maj 1874.

Utskottet, som emot den nådiga framställningen icke haft något att erinra, hemställer alltså,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit måtte vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 10 Maj 1880.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.
